

ІНДОЄВРОПЕЙСЬ КЕ МОВОЗНАВСТВО

Лінгвістичний компаративізм
ЛК

Мовознавчі парадигми, методологічна основа яких містить принцип ***порівняння***

- Порівняльно-історичне мовознавство
- Типологія; мовні універсалиї
- Лінгвістична географія

Лінгвістична типологія

- Це розділ мовознавства, предметом вивчення якого є найбільш загальні закономірності різних мов, не пов'язаних між собою спільним походженням або взаємним впливом. Типологія намагається виявити найбільш вірогідні явища в різних мовах. Якщо певне явище засвідчують у кількох групах мов, воно може вважатися типологічною закономірністю.

Лінгвогеографія

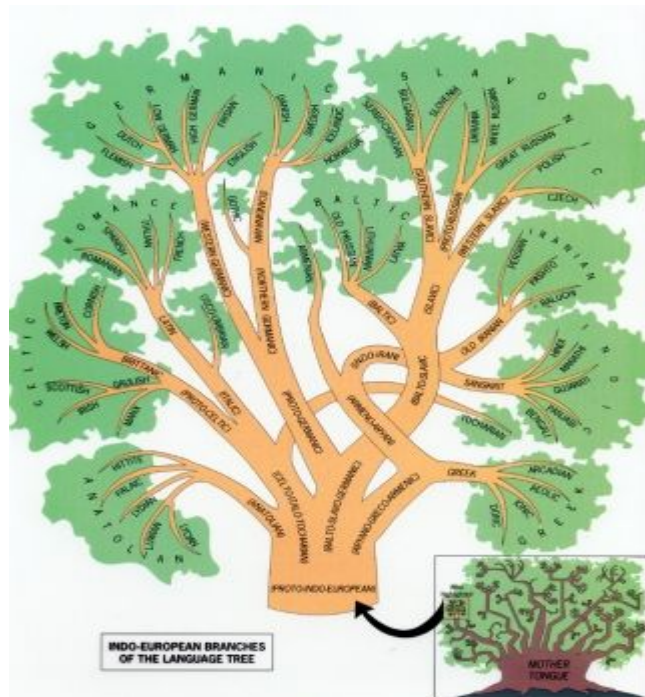
- як метод вивчення просторового розміщення мовних явищ. Опис і порівняння мови з іншою за допомогою зіставного метода. Історія і розвиток мовної типології, мовні універсалиї.

Історія становлення парадигми ЛК

- У. Джоунз: знайомство із санскритом;
- Засновники лінгвістичного компаративізму: Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грім;
- А.Шлейхер, В.Гумбольдт, І.О. Бодуен де Куртене,

Август Шлейхер

Мовне древо

ГЛОТТОГЕНЕЗ

- Глоттогенез (від гр. *glotta* - мова і *genesis* - походження) - процес становлення природної звукової мови людини, відмінної від інших знакових систем.
- Август Шлейхер - засновник теорії походження індоєвропейських мов від одного спільного предка.

Глоттохронологія (від гр. glotta - мова, chronos - час і logos - слово, вчення)

- Розділ порівняльно-історичного мовознавства, до кола завдань якого належить виявлення швидкості мовних змін та визначення на цій підставі часу поділу споріднених мов і ступеня їхньої близькості. Для його встановлення можна дослідити різні рівні споріднених мов (зокрема, фонологічний і граматичні), як це здійснюється при з'ясуванні відносної хронології у межах історії однієї мови, найдостовірніші кількісні результати для історичного мовознавства надає статистичне дослідження словникового складу (лексикостатистика).

Прамова або мова-основа

- Це “деякий реальний попередник групи споріднених мов, сукупність його реконструйованих фрагментів”;
- Шлейхер А. Компедиум сравнительной грамматики индогерманских языков. Краткий очерк фонетики и морфологии индогерманского праязыка, языков древнеиндийского, древнегреческого, древнеиталийского, древнекельтского, древнеславянского, литовского и древненемецкого /1861/.

Виникнення прамов

- Порівняльно-історичний метод дозволяє шляхом порівняння прамов окремих макросімей (загальною кількістю не більше 10) намітити форми вихідної прамови *Homo sapiens sapiens* (тобто сучасної людини), яка після свого виникнення ≈ 100 тис. р. тому назад могла розпастися на діалекти, які $\approx 40-30$ тис. р. тому назад заклали початок окремим мовам (прамовам окремих сімей);

Порівняльно-історичний метод як сукупність прийомів

- Порівняльно-історичний метод визначається як система науково-дослідницьких прийомів, які використовуються при вивченні споріднених мов для відтворення картини минулого цих мов з метою розкриття закономірностей їх розвитку, починаючи від мови основи /Общее языкознание 1973: 12/.

Ключові компоненти методики генетичних досліджень:

- Лінгвістична реконструкція – це “послідовне відтворення мовного стану на різних хронологічних рівнях”. У процесі лінгвістичної реконструкції йдеться не про відтворення реальних явищ мовного минулого, а про створення про нього лінгвістичного знання. Розрізняють внутрішню та зовнішню реконструкцію (обмеження однією мовною системою або вихід за її межі).

Порівняльна типологія

- Існує два шляхи класифікації мов :
- (а) за морфологічним принципом (W. von Humboldt):
  - i. Ізолюючі, односкладні, кореневі (в'єтнамська, китайська);
  - ii. Аглютинативні, кожний формант несе тільки одне значення (турецька, суахілі) &
  - iii. флективні (слово містить кілька невідокремлюваних, щільно пов'язаних між собою морфем, – давньогерманські мови, латина, українська мова.

Порівняльна типологія (продовження)

- (за синтаксичним принципом, коли до уваги приймають порядок слів у реченні) (J. Greenberg, 1963)
- SVO; SOV, VSO
- SOV – позначальні елементи передують своїм позначуваним, напр. іменникам, допоміжні конституенти слідує за основним дієсловом; багата словозмінювальна система.
- VSO – позначальні елементи слідує за своїми позначуваними, допоміжні конституенти передують основному дієслову, прийменники і відсутність відмінків.